

Zánik závazku splněním

Doc. JUDr. Filip Melzer, LL.M., Ph.D.

Osnova

- Obecně k zániku závazku
- Obecně ke splnění
- Synallgma
- Subjekty splnění
- Vadné plnění
- Způsob plnění
- Částečné plnění
- Poukázka
- Doklady o dluhu a o splnění
- Náhradní splnění
- Místo plnění
- Čas plnění

Způsoby zániku závazku

- Zánik dluhu X zánik závazku
Zaniká celý závazek, tedy i dluh druhé strany
- Třídění z hlediska uspokojení věřitele
S uspokojením věřitele X bez uspokojení věřitele
- Třídění dle podílu subjektů na zániku závazku
- Použitelnost i na jiná práva než obligace (§ 11)

Systematika právní úpravy zániku závazku

- Splnění (§ 1908-1980)
- Jiné způsoby zániku závazků
 - Dohoda (§ 1981)
 - Započtení (§ 1982-1991)
 - Odstupné (§ 1992)
 - Splynutí (§ 1993-1994)
 - Prominutí dluhu (§ 1995-1997)
 - Výpověď (§ 1998-1999)
 - Zrušení závazku soudem (§ 2000)
 - Odstoupení od smlouvy (§ 2001-2005)
 - Následná nemožnost plnění (§ 2006-2008)
 - Smrt dlužníka nebo věřitele (§ 2009)

Obecně ke splnění

- Splnění (soluce) = vykonání toho, k čemu je dlužník povinen
- Splnění X plnění
- Význam zjištění obsahu povinnosti (dluhu, resp. Pohledávky)
 - Závazek směřuje k činnosti
 - Závazek směřuje k výsledku činnosti
 - Někdy je toto posouzení obtížnější
 - Příklad: zprostředkování (§ 2445 odst. 1): „Smlouvou o zprostředkování se zprostředkovatel zavazuje, že zájemci zprostředkuje uzavření určité smlouvy s třetí osobou, a zájemce se zavazuje zaplatit zprostředkovateli provizi.“
 - Od splnění povinnosti je třeba odlišovat vznik (splatnost) práva na provizi

- Jakou povahu má splnění?
 - Právní jednání nebo faktická činnost?
 - Soluční smlouva?
 - Srov. Eliáš a kol. Velký akademický komentář k OZ, II. svazek, s. 1609 – 1618

- V OZ je vyjádřena zásadní nezávislost jednotlivých závazků vzniklých z různých právních důvodů (§ 1913)

Synallagma (§ 1911 – 1903)

- Synallagma = závazek, v němž jsou strany obousměrně zavázány ke vzájemným plněním (věřitel je zároveň dlužníkem), která jsou v rámci dané transakce funkčně a hodnotově propojena takovým způsobem, že mají charakter protiplnění („něco za něco“)
- Strany jsou oprávněny tuto vzájemnost reálně vyžadovat
 - To platí i v případě, následného vypořádání pro případ neplatné nebo zrušené smlouvy (§ 2993)
- Genetické synallagma
- Funkcionální synallagma

- Pravidlo pro případ, že si strany mají plnit zároveň – „z ruky do ruky“ (§ 1911)
 - Srov. též např. § 2079 odst. 2
 - Tzv. námitka nesplnění smlouvy

- Pravidlo pro případ, že jedna strana má plnit napřed (§ 1912)
 - Tzv. námitka nejistoty protiplnění (Unsicherheitseinrede)

Subjekty splnění

1. Poskytovatel plnění

1. Plnění poskytuje dlužník

2. Plnění poskytuje třetí osoba

- Věřitel **musí** přijmout
 - Od ručitele či jiné osoby zajišťující dluh (§ 1937)
 - Od povinného z relativně neúčinného jednání (§ 597)
 - Od jakékoliv třetí osoby se souhlasem dlužníka (§ 1936)

Např. plní-li dlužník z vlastní vůle prostřednictvím jiné osoby, odpovídá tak, jako by plnil sám (§ 1935)
- Věřitel **může** přijmout
 - Plnění může věřiteli poskytnout namísto dlužníka i jiná než výše uvedená osoba => kdokoli (§ 1936)
 - Proti vůli dlužníka?

- **Následky poskytnutí plnění třetí osobou:**
 - Poskytl zajišťovatel: subrogace (1937 odst. 2)
 - Poskytla jiná osoba (zejména, kde má věřitel povinnost přijmout plnění): právo na postoupení pohledávky (§ 1936 odst. 2)
 - Nedojde-li subrogaci nebo cesi: BO nebo nepřikázané jednání
 - Přednostní postavení původního věřitele (§ 1938 odst. 2)

2. Příjemce plnění

- Plní se věřiteli
- Jiný příjemce plnění než věřitel:
 - Každý kdo předloží věřitelovo potvrzení o splnění dluhu nebo kvitanci (§ 1951)
 - Poukazník (§ 1947)

Jaké má být plnění?

- Plnění má být **řádné** – co to znamená?
 - Bez vad
 - Stanoveným způsobem
 - V místě plnění

- Nikoli řádné plnění: věřitel je může odmítnout (§ 1910)
 - neocitá se v prodlení
 - smlouva nebo zákon (např. § 2628) mohou stanovit

- Plnění má být **včasné** (§ 1958 an.)
 - Jinak: (zásadně) prodlení dlužníka

Odpovědnost za vady

- Odpovědnost za vady zakládá **vadné plnění**
- Odpovědnost za vady X záruka za jakost
 - Záruka za jakost:
 - jen smluvní povaha (převzatá záruka, § 1919) nebo i zákonná záruka?
 - Sporné: § 2165 an. (bude novelizováno)
- Zásadně jen v případě úplného plnění
 - Avšak srov. např. 2065

- Věřitel není (zásadně) povinen vadné plnění přijmout; přijme-li však, je splněno.
 - Má však práva z odpovědnosti za vady (§ 1914 odst. 2)

- Odpovědnost za vady nevyžaduje zavinění, nevylučují ji ani důvody v § 2913 odst. 2 (ty vylučují jen NŠ)

- Dispozitivní (avšak ochrana spotřebitele)
 - Vzdání se předem: § 1916 odst. 2, § 2898 analog.

- Vztah k odpovědnosti za škodu (§ 1925)

Vada

- Plnění vadné, pokud nemá vlastnosti, jaké mít má.
- Jaké má mít plnění vlastnosti (§ 1914, 1916)?
 - Vymíněné
 - Stanovené právními předpisy
 - není-li ujednáno jinak: střední jakost (§ 1915)
 - Způsobilé ke smluvenému účelu
 - typický účel při druhově určeném předmětu plnění (§ 1929)
 - Obvyklé
 - Nabytí od neoprávněného (§ 1916 odst. 1 písm. d)
 - Zvláštní úpravy mohou rozšiřovat (§ 2161)

- Rozhodná doba
 - Vada musí existovat v rozhodné době (v době plnění) X může se projevit později
 - Zvláštní úpravy mohou stanovit jiný okamžik (např. přechod nebezpečí škody na věci)
 - X záruka za jakost

Druhy vad

- Odstranitelné a neodstranitelné
- Zjevné a skryté
- Vědomé a nevědomé
- Podstatné a nepodstatné
- Faktické a právní

Kdy vada nevede ke vzniku práv z vad?

- Způsobitou vadou je jakákoli vada (s níže uvedenými výjimkami)
- Nápadná a zřejmá vada (zjevná) (§ 1917)
 - X vada zjistitelná při běžné prohlídce (§ 1921)
- Zjevná právní vada (§ 1920 odst. 2)
- Přenechání věci jak stojí a leží – úhrnkem (§ 1918)

Vytknutí vady (reklamace)

- Vady je třeba vždy reklamovat, vytknout je (§ 1921), a to ve stanovených lhůtách
 - Vytknutí vady (oznámení existence vady) ≠ uplatnění práva z vad (např. sleva)
- Reklamační lhůta (obecná úprav: § 1921):
 - Subjektivní: bez zbytečného odkladu
 - Tak i záruka za jakost
 - Objektivní: šest měsíců od převzetí
 - Záruka za jakost: v záruční době
- Následek opožděné reklamace
 - Nikoliv zánik práv z vad, ale možnost námitky a jejich nepřiznání v soudním řízení X vědomé vady (§ 1921 odst. 3)
- Následek včasné reklamace - § 1922 (např. stavení lhůt)
- I uplatnění práv z vad vyžaduje dodržení lhůt – obecné promlčecí X § 2106 odst. 2

Práva z vadného plnění – systém právní úpravy

- Obecná úprava (§ 1914-1925)
- Speciální úprava (přednostní)
 - Kupní smlouva (§ 2099-2117)
 - Prodej zboží v obchodě (§ 2161-2174)
 - Smlouva o dílo (§ 2605, § 2615-2619)
 - Stavební dílo (§ 2628-2630)
 - V rámci díla se z velké části aplikuje i úprava platná pro kupní smlouvu (viz odkaz v § 2615 odst. 2)
 - Zájezd (§ 2537-2540)

Obecná typologie práv z vadného plnění

- Práva se liší podle povahy a důsledků vady (§ 1923):
 - Fyzické napravení vady (oprava, dodání chybějícího množství)
 - Peněžitá kompenzace vady (sleva z ceny)
 - Zrušení celé transakce jednostranným zrušením závazku *ex tunc*
- Právo na náhradu nákladů (§ 1924)

Záruka za jakost (§ 1919)

- Zvláštní projev obecné garance: zcizitel garantuje určité vlastnosti předmětu plnění i pro dobu po splnění (v záruční době)
- Právní důvod záruky:
 - smlouva,
 - jednostranné prohlášení,
 - uvedení doby použitelnosti nebo trvanlivosti
- Délka záruky je určena záruční dobou: je objektivní lhůtou pro vytknutí vady (§ 1921 odst. 2); viz výše

Způsob plnění – alternativní závazky (§ 1926-1928)

- **Alternativní závazek** = předmět plnění je určen nejen smlouvou, ale i posléze provedenou volbou
- Kdo má právo volby?
 - Východisko – volba náleží dlužníkovi
- Není-li volba provedena včas, přechází právo volby na druhou stranu
 - Dokdy má být volba provedena?
 - má-li právo volby věřitel (§ 1926 I 2)
 - má-li právo volby dlužník?
- Jednou provedenou volbu nelze měnit (§ 1926 odst. 3)
- Nelze odlišně volit způsob pro části dluhu (§ 1927 odst. 1)
- Nemožnost jedné možnosti (§ 1927 odst. 2):
 - Omezení na ostatní
 - Způsobil ten, kdo neměl právo volby: možnost druhé strany odstoupit

- **Alternativa facultas** = určité plnění má charakter plnění primárního, nicméně dlužník se může zprostit své povinnosti i poskytnutím plnění jiného, které je věřitel povinen přijmout, nemůže je však od dlužníka požadovat
- Existují i další konstrukce, např. § 2951 (zde: změna závazku)
- POZOR! druhově určený předmět plnění (§ 1929) není alternativním závazkem!

Částečné plnění (§ 1930)

- Východisko – částečné plnění představuje zátěž pro věřitele, proto **se dluh plní zásadně vcelku**
- Ale: Existuje **povinnost přijmout částečné plnění** i přesto, že to nebylo ujednáno (ale nic to nemění na tom, že dlužník porušuje smlouvu)
- Přijetím části plnění dluh v této části zanikne splněním

Plnění ve splátkách (§ 1931)

- Příklad postupného dílčího plnění
 - X opětuující se plnění (např. nájemné)
- Výše i doba jednotlivých splátek je dopředu stanovena (smlouva, soudní rozhodnutí)
- Ohledně každé ze splátek je třeba samostatně posuzovat splatnost, případné prodlení a promlčení
- Ztráta výhody splátek (ztráta lhůt) – je nutné ujednat
 - Časové omezení: nejpozději do splatnosti nejbližší příští splátky

Přiřazení plnění (§ 1932-1933)

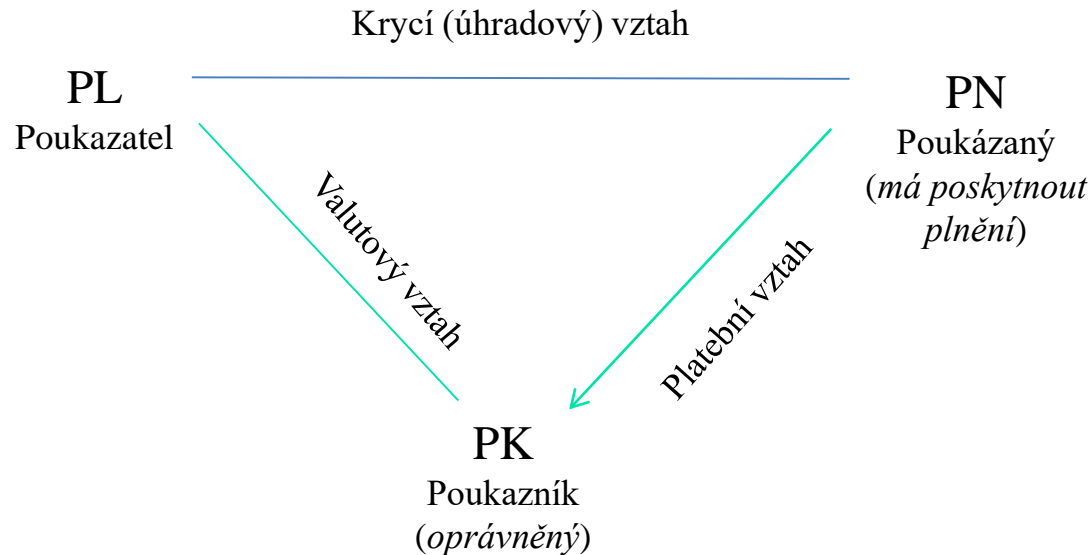
- Situace: dlužník dluží z jednoho či více závazků více plnění stejného druhu (prakticky nejčastější u peněžitých plnění) a dlužník poskytne plnění, které nepostačí na úhradu všech dluhů. Na co se má plnění započítat?
- Dlužník může určit, jaký dluh chce plnit
 - Někdy s zákon spojuje důsledky pro další dluhy (např. § 1932 odst. 2: úročení).
- Neurčí-li, nejde o neurčité právní jednání, nýbrž zákon stanoví podpůrná pravidla:
 - § 1932: Dluh + příslušenství (úroky, náklady spojené s uplatněním)
 - Návrh novely, je-li dlužník spotřebitelem
 - § 1933: více samostatných dluhů
 - Dluh, kde byl dlužník upomenut
 - Dluh, který je nejméně zajištěný (pb.: utvrzení dluhu?)
 - - podpůrně: dluh nejdříve splatný

Poukázka (§ 1939-1948)

- Podstata poukázky \Rightarrow oprávnění poukazníka (asignatáře) ze strany poukazatele (asignanta) vybrat vlastním jménem plnění u poukázaného (asignáta)
- V rámci poukázky vznikají tyto tři poměry
 - Valutový poměr
 - Úhradový poměr
 - Platební poměr
- $(A \text{ dluží } B\text{-ovi}) + (C \text{ dluží } A\text{-ovi}) \Rightarrow (A \text{ zmocní } B, \text{ ať vybere u } C) + (A \text{ přikáže } C\text{-ovi, aby plnil } B\text{-ovi})$

Struktura poukázky

- $(PN \text{ dluží PL}) + (PL \text{ dluží PK}) \Rightarrow (PL \text{ zmocní PK, ať vybere u PN}) + (PL \text{ přikáže PN, aby plnil PK})$

- Přijetí poukázky ze strany PN
 - Do té doby nemá PK vůči PN přímé právo
 - Do té doby může PL poukázku odvolat
 - Zda to má účinky vůči PK závisí na jeho vztahu k PL
 - PN po přijetí nemůže vůči PK uplatnit námitky, které má vůči PL (§ 1943): abstrakce od krycího vztahu
- Nástroj k plnění existujících dluhů (§ 1944 odst. 1)
 - Povinnost PN plnit PK (do přijetí povinnost vůči PL)
 - Povinnost PK vyzvat PN (PN jako pomocník při plnění PL)

Kvitance (§ 1949 an.)

- Potvrzení o splnění dluhu – důkazní funkce, běžná soukromá listina
- Povinnost vydat kvitanci vzniká na žádost dlužníka
- Náležitosti kvitance (§ 1949 I 2)
- Právní domněnka spojená s kvitancí – jistina a příslušenství (§ 1949 odst. 1)
- Právní domněnka splnění dříve splatných dluhů (§ 1950)
- Pozor na konkludentní prominutí dluhu (§ 1995 odst. 2)
 - Účinky:
 - Jen faktické vrácení: zánik?
 - Vyvratitelná domněnka (srov. § 1952 odst. 2)?
 - Přítomnost vůle vrátit trvale (nikoli např. jen za účelem doplnění atd.)?

Dlužní úpis (§ 1952)

- OZ zde chrání dlužníka před budoucím nekalým jednáním věřitele
- Co je dlužní úpis? => prohlášení o uznání dluhu nebo jakékoli jiné dlužníkově prohlášení, ze kterého je patrné, že je zavázán k určitému dluhu
- Pokud dlužník splní => věřitel mu musí dlužní úpis vydat => ochrana dlužníka
- Poskytne-li dlužník částečné plnění => věřitel to musí na dlužní úpis vyznačit
- S vrácením dlužního úpisu bez kvitance je spojena vyvratitelná právní domněnka splnění dluhu (§ 1952 odst. 2) X § 1995 odst. 2 (?)

Náhradní splnění: soluční úschova (§ 1953)

- Tzv. soluční úschova: následkem je zánik závazku
 - Procesní úprava (§ 289 an. ZŘS)
 - X notářská úschova (§ 2253)
- Důvody:
 - Věřitel jen neznámý
 - Věřitel je nepřítomný
 - Věřitel odmítl bezdůvodně přijmout plnění
 - Dlužník je bez své viny v nejistotě, kdo je věřitelem
 - Jiné důležité důvody na straně věřitele (např. nevydání kvitance)
- Dluhy způsobilé k náhradnímu splnění

Místo plnění – splniště (§ 1954 an.)

- Pokud je určité místo plnění sjednáno či stanoveno, nemůže být věřitel nucen, aby plnění přijal v jiném místě, stejně jako dlužník nemůže být nucen, aby plnění v jiném místě poskytl (§ 1910)
- Jak se určuje místo plnění?
 - Smlouva
 - Povaha závazku
 - Účel plnění
- Podoby místa plnění
 - Odnosný dluh
 - Donosný dluh
 - Zasílatelský dluh (srov. § 2090, 2123)

- Podpurné určení splniště (§ 1955)
 - Nepěněžitý dluh: odnosný dluh
 - Peněžitý dluh: donosný dluh (připsáním na účet, případně vyplacením v hotovosti, není připsán na účet a plněn poštovním poukazem, § 1957)
- Změna bydliště či sídla jedné ze stran v průběhu trvání závazku, je-li splniště určeno odkazem na toto bydliště či sídlo
 - § 1956

Čas plnění (§ 1958 an.)

- Důležité pojmy
 - **Doba splatnosti** (doba, v níž je povinen dlužník splnit svůj dluh, aniž by se dostal do prodlení)
 - **Splnitelný dluh** (dluh, který je dlužník oprávněn splnit)
 - **Splatný dluh** (dluh, který je dlužník povinen plnit a věřitel má právo domáhat se splnění dluhu)
- Doba plnění určena (§ 1961, 1962)
 - ve prospěch dlužníka,
 - ve prospěch věřitele,
 - ve prospěch obou (podpůrné pravidlo)
- Význam: např. pro počátek běhu promlčecí lhůty, možnost započtení, vznik prodlení, zánik závazku u fixních závazků

Splatnost

- Stanovená splatnost:
 - Smlouva
 - Zvláštní zákonná úprava
- Jinak: podpůrná úprava § 1958 odst. 2: věřitel může ihned + dlužník bez zbytečného odkladu má plnit
- X určení času plnění ponechané na dlužníkovi (§ 1960)
- Nároky založené procesněprávními úkony: zde splatnost vychází z pariční lhůty
- Určení, zda jde o dobu nebo lhůtu (tj. § 607)
 - otázka výkladu projevu vůle
 - X NS 20 Cdo 4788/2017 (doba)
- Dnem následujícím po splatnosti se dlužník dostává do **prodlení**.

Splatnost ceny v obchodních transakcích (§ 1963)

- Implementace směrnice 2011/7/EU o postupu proti opožděným platbám v obchodních transakcích
- Regulace úplatných vztahů mezi podnikateli navzájem anebo mezi podnikateli a orgány veřejné moci, reguluje se jen splatnost ceny
- Stanovena podpůrná splatnost ceny
- Limity smluvní úpravy
- Obrana věřitele (§ 1964) => dovolání se neúčinnosti ujednání o času plnění v rozporu s § 1963
- Pravidlem v § 1963 není dotčeno právo smluvních stran ujednat si plnění ve formě splátek (§ 1966)

Děkuji za pozornost